

NOTATKI PRZYRODNICZE

Owady

Michał Ciach, Jacek Tabor

STANOWISKO SIODLARKI *EPHIPPIGERA EPHIPPIGER* (FIEBIG) – *ORTHOPTERA: EPHIPPIGERIDAE* NA NIZINIE MAZOWIECKIEJ

W trakcie prowadzenia obserwacji koło Stanisławowa (gm. Odrzywół, pow. przysuski, woj. mazowieckie, UTM DC 61) w dniu 15 VIII 2000 odnaleziono stanowisko siodlarki. W trakcie ponownej kontroli terenu 24 VIII 2001 wielokrotnie słyszano i obserwowano odzywające się osobniki. Miejscem obserwacji był suchy i silnie nasłoneczniony polodowcowy oz porośnięty ubogimi murawami psammofilnymi, z pojedynczymi krzewami jałowca i sosnami zwyczajnymi. Część terenu porastały zwarte zadrzewienia sosny zwyczajnej. W wielu miejscach znajdowały się ślady obecnej i minionej eksploatacji żwiru i piasku, co sprzyja utrzymaniu inicjalnych stadiów muraw psammofilnych. Wyrobiska rzadko porastały pojedyncze kępki traw oraz macierzanki. Na sąsiednich, suchych trawiastych murawach licznie występowała kocanka piaszkowa. Stanowisko siodlarki znajdowało się na skraju pradoliny Pilicy, w pobliżu rozległego kompleksu zmeliorowanych torfowisk niskich.

Siodlarka jest gatunkiem kserotermofilnym, występującym na murawach ksero- i mezokserotermicznych (Liana 1994) oraz w kserotermicznych borach sosnowych (Liana 1977/78). Zamieszkuje silnie nasłonecznione polany leśne oraz samotne drzewa, krzewy i wyższe rośliny, w miejscach suchych i słonecznych (Bazyluk 1956). Jest to gatunek submedyterraneński o interesującym zasięgu w Polsce. Oderwana od zwartego zasięgu wyspa obejmuje okolice Torunia, gdzie gatunek ten znany jest z kilku stanowisk zlokalizowanych w kserotermicznych borach sosnowych (Liana 1973, 1977/78). Natomiast zwarty zasięg obejmuje południowo-wschodnią część kraju. Gatunek ten dość powszechnie występuje w siedliskach kserotermicznych Wyżyny Lubelskiej i Roztocza (Liana 1978, 1994). Zachodnia granica zasięgu siodlarki w Polsce przebiega przez zachodnią krawędź Jury Krakowsko-Wieluńskiej, granica północna przechodzi przez Wyżynę Wieluńską, Góry Świętokrzyskie na linii Małogoszcz – Ostrowiec Świętokrzyski, Równinę Radomską, południową granicę Mazowsza wzdłuż dolin Pilicy i Wilgi oraz dolinę Bugu (Liana 1978, 1990).

Liana (1966) twierdziła, że gatunek ten nie występuje na Mazowszu, a jego północną granicę zwartego zasięgu stanowi rzeka Pilica, podając dwa stanowiska (bez dat) z tego terenu. Były to stanowiska w Łęgonicach Małych (dawny powiat Opocz-

no) oraz Borowcu (las Poddebina) (dawny powiat Białobrzegi), gdzie gatunek ten był „jednym z pospolitszych *Orthoptera*”, występując na południowych skrajach kompleksów leśnych, w silnie prześwietlonych lasach oraz na polach uprawnych (Liana 1966). Natomiast w ujęciu Kondrackiego (1988) stanowiska te leżą na Mazowszu (granica mezoregionu Dolina Białobrzezka i Równina Radomska). Opisane przez nas stanowisko jest trzecim i obecnie jedynym aktualnie potwierdzonym z tej części Mazowsza. Miejsce to jest ponadto wysuniętym najdalej na północny-zachód stanowiskiem zwartego zasięgu siodlarki w Polsce.

Literatura

- Bazyłuk W. 1956. *Klucze do oznaczania owadów Polski. Część XI. Prostoskrzydłe – Orthoptera (Saltatoria)*. PWN, Warszawa.
- Kondracki J. 1988. *Geografia fizyczna Polski*. PWN, Warszawa.
- Liana A. 1966. *Prostoskrzydłe (Orthoptera) Mazowsza*. *Fragm. faun.* 12: 239-280.
- Liana A. 1973. *Prostoskrzydłe (Orthoptera) w siedliskach kserotermicznych rejonu dolnej Wisły i dolnej Odry*. *Fragm. faun.* 19: 55- 114.
- Liana A. 1977/78. *Prostoskrzydłe (Orthoptera) województwa bydgoskiego i toruńskiego*. *Bad. Fizjogr. Pol. Zach.* 30: 85-98.
- Liana A. 1978. *Prostoskrzydłe (Orthoptera) w siedliskach kserotermicznych Wyżyny Lubelskiej*. *Fragm. faun.* 23: 83-134.
- Liana A. 1990. *Rozprzestrzenienie i ekologia prostoskrzydłych (Orthoptera) w Górach Świętokrzyskich*. *Fragm. faun.* 33: 203-246.
- Liana A. 1994. *Prostoskrzydłe (Orthoptera) Rostocza*. *Fragm. faun.* 37: 141- 165.

Adresy autorów:

- Michał Ciach, Zakład Zoologii Leśnej i Łowiectwa, Wydział Leśny, Akademia Rolnicza, Al. 29 Listopada 46, 31-425 Kraków,
e-mail: mciach@poczta.onet.pl
- Jacek Tabor, Spalski Park Krajobrazowy, ul. Podleśna 2, 97-214 Spała,
e-mail: jacektabor@poczta.onet.pl

THE LOCALITY OF GRASSHOPPER *EPHIPPIGERA EPHIPPIGER* (FIEBIG) – *ORTHOPTERA: EPHIPPIGERIDAE* ON MAZOWIECKA LOWLAND

Summary

The new locality of grasshopper *Ephippigera ephippiger* has been found on Mazowiecka Lowland (51°33'N, 20°29'E). The details of site are described. This is the third record of this species on Mazowiecka Lowland, which is the only one presently known in the region. This locality is discussed in the context of the distribution of this species in Poland.